

ПЕДАГОГИК ТАДҚИҚОТЛАРДА МАЪЛУМОТЛАРНИ ТАҲЛИЛ ҚИЛИШ ВА СТАТИСТИК ҚАЙТА ИШЛАШ

*Андижон давлат университети, катта ўқитувчиси
Рўзибоев Асқар Жиянбекович,
Андижон давлат университети 2-босқич магистранти
Азизова Дурдонахон Абдувоҳидовна*

Педагогик тадқиқотда мақсад муҳим ўрин тутди. Америкалик олим Жон Кхо “ҳар қандай фаолиятда аниқ мақсад етмиш фоиз ижобатдир” деб ёзади. Педагогик тадқиқот мақсади изланувчининг яратувчанлик туйғуси, фаннинг долзарб муаммоси, мавзуга доир ахборотларни аниқланганлиги, ижодий илҳом, илмий тил, муаммони ечимини башорат қила олиш каби имкониятлар асосида умумлаштирилади.

Педагогик тадқиқот мақсадини қуйидагича белгиланади:

- ўрганилаётган муаммонинг моҳияти нимада;
- қандай назарий масала ҳал этилади, асосий категориялар қайси;
- фанда ўрганаётган, тадқиқ этилаётган масалани асословчи назария мавжудлиги, унинг устувор ва кемтик ҳолатлари;
- нимани аргументли асослаш қабилар.

Педагогиканинг умумий асослари, методологияга доир тадқиқот мақсади таълим-тарбия жараёнининг қонуниятлари, принциплари, мазмунини модернизациялаш муаммосини аниқлашга қаратилади. Дидактикага доир тадқиқотлар дидактиканинг умумий қонуниятларидан келиб чиқиб, аниқ мақсад қўйилади. Юқорида таъкидлаганидек таълим жараёнига доир категориялар асосида тадқиқот мақсади ифодаланади.

Педагогик тадқиқот мақсади мутахасислик йўналишлари хусусиятларидан келиб чиқади. Масалан, касб-хунар таълими ихтисослигига доир тадқиқотлар, шу соҳанинг долзарб муаммосини ҳал этиши ривожлантириш ҳозирги даврда педагогик тадқиқотлар концептуал ёндашувлар билан ҳарактерланади.

Кадрлар тайёрлаш Миллий модели фан компоненти педагогик тадқиқотни жаҳоншумул аҳмиятини, фанимизни жаҳон фанига интеграцияси талабини қўяди. Демак, аввало глобаллашув шароитида тадқиқот муаммосини умуминсоний моҳияти, аҳамияти илмий иш мақсадида кўзда тутилмоғи зарур. Иккинчидан, тадқиқот муаммосини жаҳонда ўрганилганлик даражасидан келиб чиқиб мақсад қўйилиши шарт.

Тадқиқотчининг яратувчанлик, ташаббускорлик фазилати, шижоати, эзгуликка хизмат қилиши мақсадида ўз ифодасини топади. Тадқиқот мақсади аввало идеал натижадир, башоратдир, қолаверса, тадқиқот жараёни моделидир.

Масалан, “Олий таълимда касбга йўналтирилган ўқитиш технологияларининг тизимли асосланиши” мавзусидаги диссертация тадқиқотида муаммонинг ўрганилганлик даражаси ҳақида жаҳон фанидаги таълимотлар эътироф этилиб, мақсад аниқланади, “Ўқитиш технологиялари илк бор XX асрнинг 50-йилларида америкалик психолог-педагоглар Б.Блум, Л.Андерсен, Дж.Блок, Т.Гилберт, Р.Тайджер тадқиқот объектида, Европа давлатлари Англия, Италия, Венгрия ва кейинги ўқитиш технологиялари давлат, марказларида фаолият кўрсатгани” қайд этилади ва тадқиқот мақсади, техника олий таълим муассасалари таълим тизимида талабаларнинг амалий фаолиятига тайёргарлигини таъминловчи касбий йўналтирилган ўқитиш технологияларининг илмий-педагогик асосларини ишлаб чиқиш, улардан бўлажак муҳандисларни тайёрлашда фойдаланишнинг дидактик шартшароитларини аниқлаш ва амалиётга жорий этиши мазмунида белгиланади.

Тадқиқот мақсадидан келиб чиқиб қуйидаги вазифалар белгиланади:

1. Ўқитиш технологияларининг илмий асосларини дидактик муаммо сифатида ишлаб чиқиш ва уларнинг техника олий таълим муассасалари таълим тизими учун заруриятини илмий асослаш.

2. Ўқув жараёнининг информацион-технологик таъминоти асоси сифатида касбий йўналтирилган таълимий муҳит моделини яратиш ва илмий жиҳатдан асослаш.

3. Касбий йўналтирилган ўқитиш технологияларини лойиҳалаш ва конструкциялаш босқичлари ва қоидаларини ишлаб чиқиш.

4. Касбий йўналтирилган ўқитиш технологиялари доирасида талабаларнинг ўқув-билув фаолиятини бошқаришни тизимли асослаш.

5. Техника олий таълим муассасалари таълим тизимида фаол ўқитиш методлари ва шакллариининг дидактик имкониятларини назарий жиҳатдан яхлит тизим сифатида асослаш.

6. Касбий йўналтирилган ўқитиш технологияларнинг дидактик самарасини педагогик тажриба-синовда аниқлаш.

7. Техника олий таълим муассасалари таълим тизимида фаолият кўрсатаётган ўқитувчилар учун ўқув жараёнини касбий йўналтирилган ўқитиш технологиялари асосида ташкил этиш бўйича методик тавсиялар ишлаб чиқиш.

Демак, мақсадга мувофиқ вазифалар белгиланади.

Тадқиқот вазифалари диссертациянинг истиқболли режасида, мазмунмундарижасида ўз ифодасини топади.

Тадқиқотчининг мутахасислиги, қизиқиши, яратувчилик қобилияти, ижодга интилиши аниқ мақсади ва вазифасини белгилашда намоён бўлади. Тадқиқот бошланишида қўйилган мақсад, вазифа қўлами кам бўлсада, изланиш жараёнида кўпроқ ютуқларга эриши, янги концепциялар яратилиши,

қонуниятлар очилиши тажрибаларга эга бўлиш мумкин. Чунки, фан буюк уммон уни ўрганилмаган кенгликлари, ботуни ўз ижодкорларини қутмоқда.

Абу Абдулло Рудакий айтганидек:

“Илмдан яхшироқ хазина бўлмас,
Қўлингдан келгунча тера олсанг бас”

Тадқиқотчилик, ташаббускорлик мақсади илмий изланишни аниқ мақсадида намоён бўлади. Мақсад бўйича изчил, илмий фаолият натижаси ҳаётда ўз ифодасини топади. Шарқ мутафаккирларидан Камолиддин Биноий:

“Илм йўлида ранж чеккан одам
Ранж эмас, ганжига кўяди қадам”.

“Илм амал билан ишга раҳнамо,
Илм агар амалга ёр бўлмас, Ундан кўзга ҳеч мадор бўлмас”.

Тадқиқот мақсади, вазифаларда ўрганаётган воқелик, предмет, унинг таркиби, моҳияти, бошқа воқеа-ҳодисалар билан боғлиқлиги, умумий қонунитялар, назарий асослари, ижтимоий-иқтисодий имкониятларни; мавжуд шарт-шароит асосида тадқиқот объекти ва предметини аниқлаш; илмий изланиш методларини танлаш, кузатиш олиб бориш, тажрибалар ўтказишдан; амалиётга жорий этиш, тавсиялар ишлаб чиқиш ифодаланади, белгиланади.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Хаджаев Б., Чориев А. Педагогик тадқиқотлар методологияси. Дарслик. 2019. Тошкент.
2. www.google.com.